

Büyük Konuşma!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Kardeşlerim,

Konumuza başlamadan önce Kehf suresinin 23-24. ayetlerinin mealini okuyalım. Allah Teâlâ, Peygamberi aleyhisselama şöyle buyuruyor:

وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا

إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَادْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنِّي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا

“Hiçbir şey için ‘Allah izin verirse’ demeden ‘şu işi yarın yapacağım’ deme. Bu sözü söylemeyi unuttuğun zaman Rabbini an ve ‘umarım Rabbim bana bundan daha doğru yolu gösterir’ de.”

Kur’an bizim kitabımızdır. Dünyada yaşam tarzımız, ahirette de Rabbimizin izniyle şefaathimiz ve cennet sebebimizdir. Bu ayetinde Allah celle celâlühü, miraca kadar yükselttiği peygamberine, yarın yapmayı planladığı herhangi bir iş için “yaparım” dememeyi, sözüne “inşallah” katarak “inşallah yaparım” demeyi emir buyurmaktadır.

Allah’ın mülkü olan ve sözün sadece ona ait olduğu bir dünyada, mümin, bol keseden konuşmaz. Bu kuralı da bizzat Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem üzerinde uyguluyor Allah. Ayet-i kerime Efendimiz aleyhisselamın şahsına hitap etmekte, onu peygamber bilen herkesi de emrinin kapsamına almaktadır.

Müslüman, cebindeki parayı kontrol etmeden bir senet imzalamadığı gibi, Allah’ın mülkünde onun iznini almaksızın iş yapmaz, yapamaz. Yapar ve olursa da bu bize göre ‘oldu’ denebilir, işin rengi daha sonra meydana çıkacaktır. Müminler, işlerinin gerçekleşebilme onayını Allah’a havale ederler. Böyle müminler basiretli davranmış olurlar.

İnşâllâh (inşallah olarak okunuşunu kolaylaştırırız), “Allah dilerse” anlamına gelir. Dolayısıyla bir Müslüman, muhatabına selam verdikten sonra sözgelimi “nasılsın inşallah?” derse ortaya anlamsız bir ifade çıkar. Aynı Müslüman, yarın uyanıp uyanamayacağını bilmeyerek yarın için sözleştiği biriyle konuşurken, “inşallah gidiyoruz” ifadesini kullanırsa doğru olan budur. Mevcut durum, inşallah demeyi gerektirmez. Yani “sen burada mısın inşallah?” diye kimseye sorulmaz, kişi zaten buradadır, bellidir. Allah’a dayandırılması gereken şeyin gözümüzün önünde olmaması gerekir ki inşallah ifadesi doğru kullanılmış olsun.

‘Daha Müslümanca’ yaşayışı olan kimseler, ağızlarından daha fazla olarak ‘Allah’ kelimesinin bulunduğu ifadeler çıkarmaya çalışırlar. İnşallah da bu tip yuvarlama kelimelerimizden biri hâline gelmiştir. İnşallah ve maşallah birer firma adı değildir. Yuvarlama kelimeler de değildir. İnşallah’ın olur olmaz her cümlede kullanılması, anlamının dışında ve hatta anlamsız bir ifade tarzı olarak yer bulmasına sebebiyet vermiştir. Bir insana “nasılsın inşallah?” denmez. Fakat “yarın sana bunu vereceğim inşallah” denebilir. Zira henüz içinde bulunmadığımız günlere ait konularda bu kelime kullanılabilir sadece. Yani inşallah; gözümüzle görmediğimiz, avucumuzda olmayan, henüz yaşanmamış, muktedir olmadığımız, güç yetiremediğimiz gayp dünyasının gözümüze ve kulağımıza hitap etmeyen zamanı için kullanılır. Biz gelecekte ne olacağını bilemeyiz ancak Allah Teâlâ bilmektedir. Öyleyse “o izin verirse” dememiz doğaldır ve gereklidir. Çünkü o, yaratılmamış günleri dahi bilmektedir.

Bunun içindir ki bir insanı mezara koyduğumuz zaman onun hakkında “merhum” demeyiz, toprağın altını görmediğimiz için. Mesela “cennette pırasa yiyeceğim” demeyiz ama cennette pırasa yenebileceği ya da yenemeyeceği açısından değil; cennet elimizde keklik olmadığı için. Müslüman ahlakına yakışan, “inşallah cennette pırasa yiyeceğim” deme şeklindedir.

İnsan burnunun ucunu dahi göremezken, yarınlar için koca koca laflar edemez. Mümin insan terbiyesi ve karakteri bunu gerektirir. Müslüman, eşine vaatlerini sıralarken, “evlendiğimizde kırk katlı plaza yaptıracam sana” demez; kendi çölde serap görmekten ibaret hayat yaşıyorken başkasına bu kesinlikte vaat veremez. Sözünü verir ama yarının Allah’ın elinde olduğunu da bilir, söyler. Bugün zengin olan, bir saat sonra ne olacağını bilemez ve bu nedenle “Rabbim izin verirse” kaydını her işinde düşer.

Lâkin burada bir de hatırlatma ile Allah’ı yalana alet etmenin çirkin bir tavır olacağını altını çizmek lazımdır. Şöyle ki yarın gidilecek yer için sözleşildiğinde, aslında öyle düşünmemekle birlikte ‘inşallah’ diyerek muhatabını savsaklamak, o anda reddedemediği teklife ne olur ne olmaz hesabıyla iki yönlü yaklaşmak konumuzun kapsamına girmeyecek denli farklı ve çirkin bir şeydir. İnşallah ifadesi her yer ve cümlede kullanılabilen bir tür maymuncuk ifade olamaz. Kendimize göre tamam olan bir şey için yarına dair verilen söze inşallah denebilir; içimizden başka dışımızdan başka söylediğimiz, yalana alet edilmiş durumlar için denemez. Üstelik içinde ‘Allah’ adının geçtiği bir cümleyi uluorta kullanmak da meselenin diğer yanlış boyutudur.

*

Fani olan, etten-kemikten yaratılmış insanın sanki dünyada ebedî kalacak ve çelikten bir direnci varmış gibi sözler konuşması ve sonra da mahcup olması, işini Allah’a ismarlayarak konuşması ve yapacaklarını ‘inşallah’ diyerek söylemesine galip gelmemelidir.

Yarın noterde buluşmak için ‘inşallah’ diyerek sözleştiğimiz birini düşünelim. Buradaki “Allah izin verirse” kaydını düşmek, yarın olup da notere vardığımızda Allah’ın melek göndererek bize işimiz için izin verdiğini bildirmesi demek değildir. Yarına kavuşmak, sağlığımızın yerinde olması, fırsat bulabilmek, engel çıkmaması, karşı tarafın sözden caymaması vs. birer izin çeşididir. Yarın noterde buluşmak için sözleşilir ancak noterin oradan kaldırılması, satılacak tarlayı sel götürmesi, insanın hastalanması, parayı geceleyin kaybetmek... türlü türlü ihtimal söz konusudur. Bunlar insanın elinde olmadığı, geleceğin getireceklerini insan belirleyemediğinden mümin, meseleyi Allah’a havale eder ve “inşallah yarın parayı getiriyorum” der. Biraz yukarıda değindiğimiz, bu kelimenin (inşallah) aslında niyette olmayan ama görünürde vaziyeti düzeltmek ve karşıdakini savsaklamak için söylenmesi ise yapılan işlerde büyük bereketsizlik sebebidir. Zira Allah’ın adını hile maksadıyla kullanmak kadar vahim bereketsizlik nedeni olamaz.

İnşallah deme kültürü diye bir seviye kazanımımız olsa bu dindar hayata sahip olma yolunda tam manasıyla kazançtır. Mesela birinin bugün yapacağı iş için dün ‘inşallah’ katarak söylediği sözünü yerine getirmemesini ona hatırlatabilir ve “inşallah dediğin hâlde niye bu işi yapmadın?” diye sorabiliriz. Elbette muhatabımız, “ben ‘inşallah’ı ‘olursa’ manasında kullanmıştım” diyerek karşılık verebilir lâkin bunun çarpıklığını ve nasıl vahim bir durum olduğunu müminler birbirlerine hatırlatmakla mesuldürler. Nasıl yalan yere veya durup dururken yemin etmiyorsak olur olmaz her cümlede de inşallah denemez.

Vallahi, billahi, inşallah, maşallah, biiznillah gibi Allah’ın kefil gösterildiği ve şahit tutularak adının ipotek malzemesi niyetine kullanıldığı cümleler, haram olduğu bilinen işlerde söz konusu edilirse bunun Allah ile bağlantıyı kesmek manasına geleceği aşikârdır. Bir Müslüman, faizli anlaşmaya imza atarken herhangi bir sebeple fırsatı diline geldi diye “inşallah öderiz” ifadesini kullanabilir mi mesela?

En büyük günahlardan biri olan faizli meselede Allah'ın adını anarak vaat vermek... Bu Allah'a sınırlanacak, korkunç bir tehlikedir ve insana dinini o masada bıraktırır.

Krediyle alınmış bir eve 'maşallah' (Allah diledi de oldu, ne güzel diledi) demek de böyle çirkin, korkunç, fecidir. Allah ile savaşmak anlamına gelen büyüklükte bir günah sayılmış faizin herhangi bir zerrisine 'maşallah' çekilebilir mi hiç? Üstelik bu suçu işleyip de "ben maşallah'ın ne demek olduğunu bilmiyordum" da demez Müslüman! Allah'ın adının geçtiği ifadeyi kullanmak ama kullandığı ifadenin anlamını bilmemek kabahatten büyük özürdür. Şarkı-türkü çalınan, çirkin haramların işlendiği bir düğüne 'maşallah' denir mi hiç? Müstehcenliklerin uluorta kullanıldığı 'sünnet' düğününe 'maşallah' denmesi ne büyük kabahattir. Müslüman, herkes söylüyor diye bir sözü söyleyecek kadar bayağı tavır sergilememelidir ki Müslümanlığının anlamı olsun.

Ayrıca bu ifade, tembelliğimizi kılıflandırmanın ve çanak tutmanın bir aracı da olamaz. Yapmasının onayı istenen iş hakkında adeta "bakarız oluruna ama pek sanmıyorum" edasıyla söylenmesi âdet hâline gelmeye başladığı üzere "inşallah inşallah" deyip başından savmak, bu ifadenin ağırlığıyla çelişir. Zira bu kullanımda, yapacağı için değil yapması muhtemel olduğundan ve eğer hoşuna giderse yapacağını işaret olarak 'inşallah' denmektedir. Ancak Allah'ın izin vermesi hâlinde yapılabileceği bildirilen bir işle ilgili lakayt ve ciddiyetsiz tavırlar kabul edilemez.

Bir de 'inşallah' (Allah izin verirse) kelimesinin Türkçe kullanımıyla ilgili yerleşmiş yanlışlıklar kulak tırmalamaktadır. Mesela bunun yaygın bir çeşidini önce doğrusunu göstererek şöyle verelim:

-Nasıl geldin?

+Otobüsle geldim.

Bu cümle doğrudur. Fakat şöylesi yanlıştır:

-İnşallah nasıl geldin? (Allah izin verirse nasıl geldin?)

Geçmiş zamanı, 'izin verirse' şartındaki gelecek kaydıyla bağdaştırabilmek mümkün değildir. Yarına, sonraya ait ifadeler için 'inşallah' denebilir. Sözelimi "ilacını içtin mi inşallah?" diye sorulamaz, bu yanlış bir kullanımdır. "İnşallah ilacımı içeceğim" kullanımı doğrudur. Gelecek hakkında büyük konuşmamak ve insan olarak çapını bilip kâinatın zerre kadar bile yer kaplamayan bir parçası olduğunu bilerek söz söylemek için 'inşallah' deriz. Dolayısıyla ilacın fayda verip vermeyeceğini sordüğümüz doktor "kesin faydalıdır" derse burada da Allah'ın mülkünde boş ve hesapsız konuşan biri var demektir. İnsan elinden geleni yapar, Allah şifa bulmayı kaderine yazmışsa da insan şifa bulur.

Bir çocuk, babasından duyduğu söz için 'inşallah' ifadesinin kullanıldığını duyar, sonra arkadaşları ona, "hani baban araba alacaktı sana?" diye sorduklarında da "inşallah dedi, alacak" karşılığını veriyorsa Allah o babadan razı olsun. Çünkü çocuğuna verdiği terbiyeyle bir iş için 'inşallah' demenin onu yapmaya azimli olmak manasına geldiğini, babası Allah'ın adını kullanınca geri adım atmasının söz konusu olmayacağını öğretebilmiştir.

İşte bu çocuk, babasının mezarı başında "bu adamı nasıl bilirdiniz?" diye sorulduğunda "iyi bilirdik" diyorsa değerli olan şahitlik budur.

Buna karşın, oyuncak isteyen çocuğuna "tamam oğlum, alırız inşallah" dediğinde "baba inşallah filan yok" itirazını duyan baba, aslında 'inşallah' sözüne babası tarafından hangi anlamın yüklendiğini iyi bildiğini söylemiş olmaktadır. Baba, çocuğunu başından savmak için inşallah seçeneğini kullanmaktadır.

İşte bu çocuktur ki babasının cenazesi başında "iyi bilirdik" demesinin değerine ve tam doğruluğuna inanasınız gelmez. Madem iyi bilirdin, Allah'ın adını sahtekârca kullanmasına niye itiraz ettin?

Çocuğun, ebeveyni hakkında “inşallah dedi, demek ki yapmayacak” diye düşünmesi feci bir imaj, acı bir gerçektir.

Bir insanın girdiği odaya “selamunaleyküm” diyerek adım atması onun ‘İslamcı’ kökenden geldiğine işaret ettiği, ona karşılık verenin “iyi günler” demesinin de dine mesafeli bir ailede yetiştiği anlamına yorulduğu gibi sırf Müslümanca görüntü veriyor olmak için cümlelerinin arasına ‘maşallah, inşallah’ gibi kelimeleri serpiştirmek de bir sulandırma eylemidir. Çok iyi Müslüman sayılmak için dedesine hatim okutmak gibidir bu. Müslüman, yalan yere yemin etmenin tövbesi bile olmadığını bilmelidir. Sadece hata ile edilen yeminin kefareti vardır, bile bile edilen yeminin ne kefareti ne telafisi olabilir. Bile bile Allah’ın adını yalana alet etmenin tövbesi yoktur. Ağza alınan sözün din ile bağı bu derece güçlüdür.

Sözün ağza girişi ve oradan çıkışı, mümin için bedeli düşünülmesi ve vebalinden korkulması gereken çok dikkate değer bir konudur. Müstehcen kıyafet giymiş olarak dolaşan bir kadına ‘maşallah’ demek, giydiği kıyafete hayranlığı böyle bir kelimeyle ifade etmek daha yanlış çok zor bulunabilecek işlerdendir. Allah o işi beğenir, çok güzel olduğunu buyurur mu ki sen ona ‘maşallah’ diyorsun. Alkol satılan bir bakkalın kapısında-içinde ‘maşallah’ diye yazı bulunması kadar dinle alay etmek olmaz. Allah, içinde alkol satılan bir bakkalı tebrik mi edecek de o yazı orada asılabiliyor? Cehenneme kütük olması gereken şeye nazar değse ne olur değmese ne!

Bir şeye ‘maşallah’ demek onu Allah’ın ne güzel yarattığını, bereket ihvan ettiğini söylemektir. Dinle çelişen, onun aksi yöne giden şeyler için bu ifade kullanılamaz. Haramda Allah’ın rızası, bereketi yoktur. Alkolün kullanıldığı, müstehcenliğin bulunduğu bir düğünde Allah’ın rızası yoktur ve orada ‘maşallah’ da olamaz. Bir kiliseyi uzaktan seyreden Müslüman, “maşallah, ne güzel kilise!” diyebilir mi? Kilise Allah’a şirk koşulan bir yerdir, oraya ‘maşallah’ nasıl denilebilir?

Kabirde hesap verecek olmamıza, dilimizden çıkan her bir kelime dâhildir. Mümin insan ne konuştuğuna, nasıl konuştuğuna dikkat etmek zorundadır. Rabbimizin huzuruna çıktığımızda, uyuyakaldığımız bir sabah namazı için özür beyan edebiliriz belki ama Allah’a, “filancayı üzmemek için senin adını kullanmışım o pis işte” diyebilir miyiz? Bu nasıl mümkün olabilsin? Bir sahne düşününüz ki yalan olduğu bilinerek söze yemin ilave edilebilsin, “vallahı böyle” denebilsin... Böyle bir yalanın esprisi bile yapılamaz.

Tam da bu sebeptir ki Müslüman’ın yemini, senet yerine geçecek güçte sayılmamakta ve illa yasal mesuliyeti gösteren imza aranmakta, “bırak yemini, imza var mı onu söyle” denebilmektedir. Ne demek bırak yemini? Müslüman’a bu denebilmişse yaşamının anlamı kalmamış demektir, Kudüs’ün işgal edilmesinden önce kalplerimizin işgalini görmektir. Müminler, Allah’ın adını kullanarak birbirlerine güven verememektedirler. Bunu da mı Yahudi yaptı ya da Çin emperyalizminin Doğu Türkistan’daki vahşi zulümlerinin bir sonucu mu bu?

Hayır. Bu bizim gafletimizdir. İman ettiğimiz, rahmetine muhtaç olduğumuz, mağfireti olmasa helake uğrayacağımız Rabbimizin adını uluorta ve yanlış yere kullanma hatası bizim kendi ellerimizin ürünüdür. Kendimizi büyük görmemizin, imkânlarımızı dev aynasında izlememizin neticesinde geldiğimiz akıbet budur.

Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem, Allah’ın yüzde yüz koruması altında ve konuşması, oturması, kalkması onun garantisinde yaşamasına rağmen “Hiçbir şey için ‘Allah izin verirse’ demeden ‘şu işi yarın yapacağım’ deme” ayetinin muhatabı oluyor. Müminler nasıl büyüklenebilsinler öyleyse, neye güvenerek?

*

Kendi dilimizde, ailemizde ve sözümüzün geçtiği yerlerde Allah'ın adını eskitmeyelim, buna meydan verecek şekilde konuşmayalım. Bu olur da Allah adı aramızda eskirse bizi bir arada tutabilecek hiçbir güç yoktur.

Herhâlde örneğini duymuşluğumuz vardır: Bir kavga, tartışma veya anlaşma esnasında "Allah rızası için" ifadesi geçtiği zaman orada "Allah'ın adını bu işe karıştırma!" dendiği olur. Bu denebiliyor ve o kişiye Allah'ın adıyla kefalet sağlanamıyor. Sen sakalınla, çarşafınla kimi kandırıyorsun bundan sonra! Karşısındaki hakikaten güvenilmeyecek durumda biriye ve nitekim sonuçta kandırıcaksın bile sonuçta Allah'ın adının kefil gösterildiği bir söze bu kişinin tavrı hâlâ ortada demek değil midir? Allah'ın adının aramızda eskimiş olması çok büyük bir afet olarak yaşanmaktadır. Maşallah kelimesinin yıpranması, inşallah'ın yuvarlama ifadesi olarak dolgu malzemesi hâline gelmesi ölümdür; aramızdaki bağın ölümü.

Allah'ın adının bir cümlede-yerde geçmesi, müminler için Mescid-i Aksa'nın ve Kâbe'nin duvarlarından daha mukaddestir. Çünkü bu bizim imanımızdır. Nihayetinde Kâbe tarih boyunca defaatle yıkılmış ve yeniden inşa edilmiştir. Bir keresinde Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, çocuğun birini döverken gördüğü Ebu Mesud radiyallahu anha, "Ebu Mesud! O çocuğa gücün yetiyor ama Allah'ın gücü sana daha çok yeter, dikkat et" buyunca mübarek sahabinin eli öyle kalakalmış ve "Estağfirullah, şahit ol ya Resûlallah, onu bırakıyorum" diyerek hemen geri adım atmış.

Çünkü Allah'ın adı geçti ve müminler Allah'ın adını bir kere kullanırlar. Bir Müslüman'a Allah adına, Allah rızası için yapması söylenen iş yüz kere tekrar edilir de Müslüman ona tepkisiz kalabilirse burada bağlantı sorunundan söz edilmelidir. Ayet-hadis hatırlatılınca "o iş başka" diyen bir dil, günü gelip cennet için gözyaşı dökerek yalvardığında da "o iş başka" denmeyeceğinden nasıl emin olabilecek? Hiç olabilir mi?

Babası bir şey için 'inşallah' dediğinde onun yapılacağından emin şekilde gönlü mutmain olan çocuk, eğitimi başarılı çocuk. Bu baba, çocuk yetiştirmiş ve Allah'ı anlatmıştır. Okuma-yazma bilmemesi, Kur'an kursuna gitmemesi, ilmihâl öğrenmemesi kolayca hallolacak meselelerdir; cami zaten o çocuğun ruhunda durmaktadır. **Yirmi sene boyunca babalık rolünün önüne gelen fırsatlarında çocuğunu Allah ile buluşturmayı değerlendiren baba, bunu kitap okuyarak başarmış değildir; ciddiyet ve eğitimle yapmıştır.**

Kudüs'ün melun bir millet tarafından işgal edilmiş olmasına ağlıyoruz da içinde Allah'ın adı geçen cümleler yıpratıldığında zihinlerimiz şeytanın işgaline uğramış diye neden kahrolmuyoruz? Kudüs ve Mescid-i Aksa'nın değeriyle bir 'vallahî' veya 'inşallah' sözünün değeri hiç karşılaştırılabilir mi? Kudüs'ün tamamı altın olsa, bütün peygamberlerin kabirleri orada bulunsa bile bir 'Allah' sözüne denk tutulabilecek şey değildir.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.